

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь—бакалавр

на тему: **«ЗВ'ЯЗКИ МІЖ НАРОДНИМИ ДЕПУТАТАМИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ІХ СКЛИКАННЯ В МЕРЕЖІ
СПІВАВТОРСТВА ЗАКОНОПРОЕКТІВ В ПЕРІОД З 23.01.2022 ПО
24.03.2022»**

Виконала: студентка 4-го року навчання
Спеціальності 054 Соціологія
Куртова Софія Олексіївна

Наукова керівниця: Костюченко Т.С.
старший викладач

Рецензент: Білецький А.В., к.юр.наук,
старший викладач кафедри політології
НаУКМА

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК: _____

«___» _____ 2023 р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РОЛІ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ЗАКОНОДАВЦЯМИ ДЛЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	5
1.1. Визначення «мережі» у політиці або поняття «політичної мережі»	5
1.2. Основи для формування зв'язків між законодавцями.....	8
1.3. Дослідження зв'язків між законодавцями через співавторство в законопроектах	13
1.4. Визначення поняття законодавчої діяльності для України	19
1.5. Вивчення зв'язків між законодавцями за допомогою методу мережевого аналізу (social network analysis)	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОБУДОВИ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ НАРОДНИМИ ДЕПУТАТАМИ ЧЕРЕЗ СПІЛЬНЕ СПІВАВТОРСТВО ЗАКОНОПРОЕКТІВ	23
2.1. Методологія дослідження зв'язків між депутатами через співавторство законопроектів на основі їх атрибутів	23
2.2. Структура первинних даних атрибутів депутатів.....	25
2.3. Результати перевірки гіпотез про зв'язки між депутатами в мережі співавторства на основі їх атрибутів	29
ВИСНОВКИ.....	45
Список використаних джерел	47

ВСТУП

Досліджуючи зв'язки, які утворюються між законодавцями у процесі їх роботи у законодавчому органі можна дізнатися, як їх відносини впливають на процес прийняття законодавчих рішень. Законодавці між собою можуть поєднуватися різними зв'язками, наприклад, через приналежність до однієї фракції, в межах якої можуть розвиватися дружні зв'язки, які в подальшому можуть впливати на рішення, які буде приймати законодавець. Крім того, на зміни у формуванні зв'язків між депутатами вплинула повномасштабна війна в Україні, що також стало важливим аспектом даного дослідження.

Об'єктом дослідження є народні депутати Верховної Ради України 9 скликання, які в період з 23.01.2022 по 24.03.2022 були співавторами законопроектів. **Предметом** дослідження є зв'язки між депутатами, які були утворені у мережі співавторства законопроектів зареєстрованих з 23.01.2022 по 24.03.2022.

Метою дослідження є виявлення зв'язків між депутатами, використовуючи їх атрибути (характеристики) в мережі співавторства законопроектів зареєстрованих з 23.01.2022 по 24.03.2022.

Завданнями дослідження є:

- 1) Узагальнити теоретично-методологічні роботи іноземних дослідників щодо виявлення способів формування зв'язків між законодавцями;
- 2) Встановити значущість способу дослідження зв'язків між законодавцями через їх співавторство у законопроектах;
- 3) Обґрунтувати визначення «законодавча діяльність» в Україні;
- 4) З'ясувати наявність сильнішого зв'язку з однофракційцями або з колегами з ідеологічно схожими поглядами у мережі співавторства;
- 5) Довести відсутність зв'язку між лідерськими позиціями у партії більшості депутатів та їх центральною позицією у мережі співавторства;

б) Виявити наявність великої кількості співавторів та міжфракційних зв'язків в межах законопроектів, які стали законами;

7) З'ясувати наявність змін у побудові зв'язків у мережі співавторства за місяць до повномасштабного вторгнення і в перший місяць повномасштабної війни.

Теоретично-методологічною основою роботи є дослідження Рінге, Віктора, Гросса, Девіса, Редхеда, Макфарлана, Кемпбелла, Філліна, Брауна, Баттагліні та інших.

Для емпіричної частини роботи використовувався метод мережевого аналізу. Емпіричною основою роботи є дані про зареєстровані законопроекти в період з 23.01.2022 по 24.03.2022 та їх ініціаторів, які було зібрано з офіційного вебпорталу Верховної Ради України та інформація про атрибути депутатів (фракційна та партійна приналежність, лідерські позиції, стать), які було зібрано з офіційного сайту громадської організації Рух ЧЕСНО, інтернет-довідника «Офіційна Україна сьогодні», аналітичного порталу «Слово і Діло» та інших відкритих джерел. Для кодування даних використовувався MS Excel та аналізу - UCINET for Windows.

РОЗДІЛ 1. ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РОЛІ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ЗАКОНОДАВЦЯМИ ДЛЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Визначення «мережі» у політиці або поняття «політичної мережі»

Сам термін «мережа» з'явився у суспільних науках у 1940-1950-х роках. Його було використано для того, щоб можна було простежувати та аналізувати побудови схем особистих зв'язків. З плином часу, у 1970-х роках термін «мережа» увійшов і в політичну науку. Сама по собі соціальна мережа пояснюється, як «структура взаємодії соціальних акторів, яка формується на основі горизонтальних зв'язків між ними» (Малишенко, Голка, 2018, с. 61). Для соціальних мереж притаманно взаємодія різних акторів (цієї мережі) на основі спільних інтересів і які під час своєї взаємодії обмінюються різними ресурсами задля поширення цих же спільних інтересів (Малишенко, та ін., 2018, с. 61). На початку 1980-х років термін «мережа» почали використовувати для того, щоб досліджувати та аналізувати публічну політику, що вплинуло на зміни у структурі політиці (Іванченко, 2018, с. 9). Публічна політика це «процес вироблення і реалізації державних рішень, де за сучасних умов всю організаційно-технологічну роботу практично перебирають на себе політичні мережі» (Іванченко, 2019, с. 20). Таким чином політичні мережі у політиці відіграють важливе значення у виробленні і прийнятті законодавчих рішень (Іванченко, 2019, с. 20).

У свою чергу для терміну «політичної мережі» досі не має єдиного визначення. Різні дослідники пояснюють цей термін по-різному, розглядаючи його з різних боків. Існують різноманітні підходи до класифікації поняття «політичної мережі» і одна належить Девіду Маршу, який запропонував розділяти літературу присвячену політичним мережам на американську, британську та європейську. Європейські вчені у своїх роботах робили акцент на політичних мережах, як засобу для державного управління, який відрізняється від ієрархічної та ринкової форми. Британські вчені розглядають

політичні мережі з точки зору співпрацювання зацікавлених груп та держави. (Іванченко, 2018, с. 9). У свою чергу американські вчені розробили підхід «залізного трикутника», який дає можливість досліджувати «процес вироблення політичних рішень, який відбувається в мережі взаємодоповнюючих відносин між законодавцями» (Іванченко, 2018, с. 10).

Крім такого розділення до підходів визначення політичної мережі, дослідники також виділяють класифікацію за основу якої береться різне використання методу мережевого аналізу для досліджень: в першому напрямку досліджуються та аналізуються зв'язки між політичними акторами, в другому напрямку досліджуються проблеми державного управління. В межах цієї класифікації виділяють дві школи досліджень: для дослідження зв'язків між політичними акторами виділяють «школу посередництва інтересів», а для дослідження проблем державного управління – «управлінську школу». Таня Бьорцель також доповнює цю класифікацію виділяючи такі школи, як британську школу, тобто «школу посередництва інтересів» та німецьку школу, тобто «управлінську школу». (Богуславська, 2006, с. 82-83).

Катерина Іванченко виділяла п'ять підходів класифікації до визначення «політичної мережі» і у всіх підходах за основу було взято саме зв'язки між політичними акторами, які вони будують в процесі взаємодії і які можуть впливати на формування політичних рішень. Дослідниця розглядала напрацювання Марша, Родса, Бьорцель, Сморгунова та інших науковців, які також вказували на такий фокус. (Іванченко, 2018, с. 10-12).

Родс описуючи політичні мережі використовував термін «політичної спільноти» (*policy community*) для того, щоб акцентувати увагу на тісній інтегрованій та цілеспрямованій мережі політичних акторів. Також термін «політична спільнота» фігурує у роботах інших дослідників для «позначення ширшого кола акторів та потенційних акторів, які поділяють спільну ідентичність або інтерес у певному секторі політики» (Peterson, 2003, с. 4). До того ж, щоб краще описувати політичні мережі Родс (Rhodes) (2006)

запропонував визначати політичні мережі, як «сукупність формальних інституційних та неформальних зв'язків між державними та іншими акторами, структурованих навколо спільних, хоча й нескінченно обговорюваних переконань та інтересів у формуванні та впровадженні державної політики», при цьому актори у цих мережах є взаємозалежними і завдяки їх взаємодії відбувається формування політики (с. 426). Крім того, Родс для кращого аналізу політичних мереж запропонував розділяти їх за такими ознаками: стабільність членства в мережі (чи у процесі прийняття рішень домінують одні і ті ж актори, чи змінюються актори (члени) у мережі з плином часу); ізольованість мережі (чи є можливість проникати різним акторам до мережі); ресурсна залежність (чи є члени мережі залежними один від одного на основі якихось ресурсів чи є незалежними) (Peterson, 2003, с. 4).

Таня Бьорцель (Börzel) (1998) запропонувала характеризувати політичну мережу, як: «набір відносно стабільних відносин, які мають неієрархічний і взаємозалежний характер, що пов'язують різноманітних акторів, які поділяють спільні інтереси щодо політики і обмінюються ресурсами для реалізації цих спільних інтересів, визнаючи, що співпраця є найкращим способом досягнення спільних цілей» (с. 254).

Девід Марш крім того, що запропонував розділяти дослідження політичних мереж на американські, британські та європейські, також запропонував, як можна визначати термін «політична мережа». За його словами, політична мережа це доволі широкий термін, який може охоплювати різноманітні види мереж, від щільних, закритих і з невеликою кількістю акторів мереж до відкритих, розгалужених та з великою кількістю учасників мереж. До того ж очікується, що учасники мережі будуть мати спільні цілі і погляди та завдяки зв'язкам один з одним в мережі, вони зможуть ділитися досвідом та думками. (Іванченко, 2018, с. 10).

Леонід Сморгунов та Олександр Шерстобітов (2014) зазначали, що на відмінну від поняття «система» в політичних мережах приділяється увага

взаємодії політичних акторів один з одним, яка є усвідомлена та активна та завдяки якій формуються політичні рішення і при цьому політичні актори беруть участь у їх виконанні (с. 25 - 26). Також дослідники виділили такі критерії для політичних мереж: такі мережі можуть пов'язувати громадське суспільство, державу та бізнесові організації, які можуть мати спільний інтерес у тому чи іншому політичному рішенні; в мережі можуть існувати взаємність між політичними акторами на основі різних ресурсів (в тому числі досвіду та інформації) при обміні яких один одному виробляються різні політичні угоди; важливим критерієм політичних мереж виступає спільний кооперативний інтерес у політичних питаннях (ця характеристика є важливою так як дозволяє відрізнити від інших мереж, де учасники керуються тільки власними інтересами); політичні мережі мають за основу горизонтальні, а не вертикальні зв'язки між її акторами, тобто всі актори мережі є рівними і мають неієрархічну структуру при формуванні політичних питань; політичні мережі можуть будуватися на угодах між її учасниками на основі, як формальних, так і неформальних способах взаємодії (Сморгунов, Шерстобітов, 2014, с. 28 - 29).

Підсумовуючи вищесказані визначення різних науковців можна зробити висновок, що політична мережа визначається взаємозалежними зв'язками політичних акторів (законодавців) в її межах, які поєднуються спільними інтересами та поглядами на вирішення різних політичних питань. Зв'язки між акторами є горизонтальними (рівними) та завдяки взаємодії між собою вони можуть ділитися своїми думками один з одним щодо політичних рішень. Таким чином взаємодіючи між собою законодавці можуть ефективніше досягати спільних цілей і їх зв'язки можуть впливати на прийняття і вироблення законодавчих рішень.

1.2. Основи для формування зв'язків між законодавцями

Згідно визначенню академічного тлумачного словника (1972): законодавець – це «той/та хто встановлює та видає закони» (с. 156). Взаємодіючи законодавці можуть впливати на вироблення політики та

формування рішень і таким чином зв'язки, які вони утворюють можуть ставати причиною прийняття певних рішень у законодавчому органі. Загалом поняття «законодавча робота» визначається, як спільна діяльність законодавців і успіх якої залежить від того, наскільки вони зможуть взаємодіяти, як з законодавцями зі своєї партії, так і з законодавцями з інших партій (Battaglini, Sciabolazza & Patacchini, 2020, с. 741).

Рінге, Віктор, Гросс (Ringe, Victor, Gross) (2013) на прикладі взаємовідносин між законодавцями, які були долученні до законопроектів у сфері екологічній політики та захисті прав споживачів, які отримали в Європарламенті остаточне пленарне голосування і які підпадають в період з 2004 року по 2008 рік досліджували, як соціальні мережі законодавців впливають на прийняття політичних рішень (с. 613 – 617). Науковці вказували на те, що соціальні мережі законодавців не тільки можуть вказувати на подібність або різницю у голосуванні, але і ще пояснювати причини такої закономірності. Соціальні мережі у законодавчому органі відіграють важливу функцію, так як через них законодавці мають можливість обмінюватися інформацією та думками між собою з різних політичних рішень. Це є важливим через те, що для того, щоб законодавча діяльність була ефективною для законодавців є необхідним володіти достатньою великою кількістю інформації і соціальні мережі цьому сприяють. (Ringe, et al., 2013, с. 605). Крім того, законодавці віддають перевагу формувати свої соціальні мережі та комунікувати в їх межах з колегами з власної партії або з тими, які мають схожі політично-ідеологічні погляди з їхніми через те, що представники законодавчої влади припускають, що інформація, яка буде надана від однодумців буде більш щирою та правдивою та не буде мати на меті завдавати кардинальні зміни у прийнятті рішень з тих чи інших питань, як це може бути при спілкуванні з політичними опонентами (Ringe, et al., 2013, с. 608). Таким чином структура соціальних мережах впливає на поведінку при голосуванні,

так як законодавці формують свої рішення виходячи з точок зору і інформації від колег у своїх соціальних мережах (Ringe, et al., 2013, с. 602).

Про соціальні мережі, як канали комунікації та обміну інформацією також писав Алан Філін. Він описував вплив неформальної групи та її функцій на законодавчий процес. Його дослідження базувалося на взаємодії представників Демократичної партії Нью-Йорка, які входили до однієї неформальної групи у Палаті представників. (Fiellin, 1962, с. 75). Загалом дослідник описував неформальну групу, як: «ідентифіковану, самовизначену, відносно стабільну одиницю, яка складається з взаємодіючих членів, відносини між якими офіційно не регламентовані положеннями і правилами» (Fiellin, 1962, с. 76). До того ж такі відносно стабільні одиниці, які утворюються можуть завдати сильний вплив на розвиток подій у законодавчому органі. Такі неформальні групи можуть будуватися на приналежності до спільної партії, однакових релігійних поглядах, спільному членстві в комітеті, дружніх відносинах, на схожості у поглядах щодо актуальних політичних питань та інших формах спільного досвіду. (Fiellin, 1962, с. 76). Головною ж функцією таких груп виступає комунікаційна функція. В межах даних груп законодавці вибудовують так звані комунікаційні мережі. Через велику кількість джерел інформації, якою законодавці повинні володіти для того, щоб мати можливість приймати правильні рішення, які будуть мати вплив на хід політики виникає проблема з прийняттям рішень і у цій ситуації на допомогу приходять зв'язки, які законодавці мають у своїх комунікаційних мережах. (Fiellin, 1962, с. 78). Члени таких мереж мають можливість ділитися інформацією, підказками та порадами і бути впевненими, що вся сказана інформація буде надійною так як всі члени неформальної групи мають схожі інтереси та ідеологічні погляди (Fiellin, 1962, с. 79). Таким чином комунікація, яка відбувається в межах неформальних груп сприяє функціонуванню законодавчих процесів через такі функції: обмін «надійною» інформацією про законодавчу політику між

членами групи та надання порад один одному щодо голосування (Fiellin, 1962, с. 78-79).

Арнольд, Дін та Паттерсон описували, що в межах законодавчих органів утворюються соціальні мережі, а саме законодавчі мережі, які будуються на зв'язках дружби, політичної підтримки та поваги. Грунтуючись на різних типах міжособистісних відносин членів Палати представників США штату Огайо вони розглядали вплив дружніх відносин, спільних лідерських позицій, партійної приналежності, спільних посад у комітетах, ідеологічних поглядів, статті та раси на прийняття законодавчих рішень. Для перевірки гіпотез про вплив вищеперерахованих типів зв'язків науковці використовували дані про поіменні голосування законодавців з 1993-1994 роках 120-ї сесії Генеральної Асамблеї. (Arnold, Deen, & Patterson, 2000, с. 142-143). Загалом науковці описували, що міжособистісні відносини дають можливість отримувати інформацію, яку іншим способом отримати неможливо. Таким чином дружні зв'язки законодавців впливають на спосіб отримання необхідної їм інформації для прийняття рішень. Крім того, що дружні стосунки можуть забезпечити надання недоступної іншим способом інформації, то вони ще впливають на прийняття схожих рішень щодо різних політичних питань, так як законодавці, які є друзями зазвичай мають схожі погляди. (Arnold, et al, 2000, с. 143). Тож результати дослідження Арнольда, Діна та Паттерсона продемонстрували, що на схожість у голосуванні законодавців впливають їх: спільні ідеологічні погляди, спільна партійна приналежність, спільні завдання та членство в комітетах, дружні зв'язки, одна стаття та одна раса. Єдина характеристика, яка не впливає на подібну поведінку при голосуванні є спільні лідерські позиції та було виявлено відсутність у схожості голосування рядових членів парламенту з лідерами. (Arnold, et al, 2000, с. 146).

Стівен Монсма виділяв первинні та вторинні зв'язки, які можуть формуватися між законодавцями в законодавчій системі. Первинними зв'язками дослідник виділяв теплі, дружні взаємовідносини, які базуються на

спільному світогляді та схожих поглядах на вирішення різних питань, а вторинними вважалися холодні зв'язки, які створюються задля досягнення певної мети і основою яких є досвід та вміння законодавців. Дослідження базувалося на основі даних зібраних з однієї сесії Палати представників штату Мічиган 1964 року та додатково було використано інформацію з журналів засідань про поіменні голосування законодавців. (Monsma, 1966, с. 351-352). Результати дослідження показали, що всередині партій спостерігаються первинні зв'язки, завдяки тому, що члени однієї партії можуть розділяти спільні погляди і це може впливати на подібні політичні рішення. Вторинні відносини у свою чергу зосереджуються на зв'язках між членами різних партій та меншій щільності між законодавцями. Ще одним висновком дослідження можна виділити те, що представники партії меншості частіше намагалися встановлювати, як первинні так і вторинні зв'язки з членами партії більшості задля політичної підтримки. (Monsma, 1966, с. 362-363).

Семюел Паттерсон разом з колегами Джоном Кларком та Грегорі Калдейрою описували дружні зв'язки та зв'язки поваги, як дві різні основи для взаємовідносин, які впливають на поведінку законодавців. Їх дослідження ґрунтувалося на даних зібраних в 1965 році про взаємодії законодавців штату США Айова. Загалом міжособистісні стосунки між законодавцями науковці описували, як важливу та міцну основу для функціонування законодавчих органів, виділяючи, що дружні зв'язки мають сильніший вплив на поведінку на відміну від поваги. Робота у законодавчому органі залежить від цих зв'язків так як вони визначають наскільки робота буде ефективною, до кого законодавці будуть звертатися за порадами, з ким будуть співпрацювати. (Caldeira, Clark, & Patterson, 1993, с. 3-5). За результатами їх дослідження було виявлено різні бази для способів формування дружби та поваги між депутатами. Для основ дружби Паттерсон, Кларк та Калдейра виділяли: спільні ідеологічні погляди, спільну партійну приналежність, спільне членство в комітетах. Зв'язки поваги ж будуються на досвіді роботи та досягненнях у

законодавчому органі та керівних посадах, які можуть займати законодавці. (Caldeira, et al, 1993, с. 23-24).

Міжособистісні зв'язки між законодавцями мають сильний вплив на поведінку у законодавчому органі так як вони можуть впливати на схожість у голосуванні та прийнятті політичних рішень. Зв'язки можуть ґрунтуватися на спільних поглядах, спільній партійній приналежності, спільній роботі в комітетах, дружбі (яка зосереджується в основному в межах однієї партії або з колегами, які мають спільні ідеологічні погляди) та повазі (яка формується виходячи з досвіду, досягнень та керівної позиції у законодавчому органі). Законодавці формують зв'язки з колегами задля того, щоб спілкуватися, обмінюватися «достовірною» інформацією, думками та поглядами на певні рішення, що і впливає на їх поведінку.

1.3. Дослідження зв'язків між законодавцями через співавторство в законопроектах

Найбільш популярним способом дослідження зв'язків між законодавцями базується на співавторстві політичних акторів (законодавців) в законопроектах. Така зацікавленість та широке використання такого способу зумовлене тим, що інформацію про співавторство законодавців у законопроектах можна легко та зручно отримати, що значно спрощує роботу дослідників при вивченні зв'язків у законодавчому органі. (Ringe, Victor & Tam Cho, 2016, с. 9). Саме визначення «співавтор» визначається, як «депутат або депутатка, який/яка вказує своє ім'я в якості прихильника/ці певного законопроекту» (Ghinea, 2022, с. 2).

За теорією Кірклана, взаємодія законодавців, які по'язані між собою співавторством у спільних законопроектах може ґрунтуватися на спільній ідеології учасників, спільній участю в однакових партіях та на демографічних показниках, крім того законодавці можуть взаємодіяти і з іншими своїми колегами, взаємодія з котрими не буде ґрунтуватися на вищеперерахованих

факторів, задля досягнення певних політичних рішень та задля розширення свого кола підтримки у мережах співавторства (Battaglini, et al., 2020, с. 743).

Баттагліні разом з колегами (Battaglini, et al) (2020) проводили дослідження ефективності законодавчої діяльності базуючись на даних з п'яти циклів Конгресу США: від 109-го Конгресу США (2004) до 113-го Конгресу США (2012) і дослідили, що для мереж співавторства навіть з плином часу залишаються важливими та впливовими мережі випускників законодавців (с. 745-747). У дослідженні використовувались, як заклади, які законодавці закінчивши отримали ступень бакалавра, так і заклади, які вони закінчили зі ступенем магістра. Дослідники виявили, що два законодавця, які навчались в одному і тому ж навчальному закладі з більшою імовірністю стають співавторами у законопроекті, ніж законодавці, які навчались в різних навчальних закладах або в одному, але в різний час. (Battaglini, et al., 2020, с. 747). Крім цього науковці також досліджували вплив партій на роботу законодавців і виявили, що важливими є зв'язки не тільки з законодавцями зі своєї партії, а і з законодавцями з інших партій. Наявність зв'язків з законодавцями поза своєї партії дасть більшу підтримку та можливостей для ефективного просування законопроекту у законодавстві, що і впливає на більшу ефективну діяльність законодавця. (Battaglini, et al, 2020, с. 751).

Елісон Крейг вказувала, що при роботі над законопроектом законодавці мають співпрацювати разом, таким чином формуючи зв'язки одним з одним. Крейг зазначала, що члени Конгресу США використовують, як засіб комунікації зі своїми колегами задля долучення їх до роботи над законопроектами та для просування певних політичних ініціатив, листи на кшталт «Шановний колего». (Craig, 2017, с. 2). Дослідниця також вказувала, що такі науковці, як Олешек та Ріппер зазначали, що співпраця законодавців у співавторстві у кількох законопроектах може вказувати на наявність взаємозв'язку (Craig, 2017, с. 55).

Про залучення законодавців до законопроектів за допомогою листів «Шановний колего» також писав Джеймс Кемпбелл, але крім цього він також зазначав ще дві причини чому дослідження співавторства законопроектів є важливим для аналізу законодавчого процесу. Як вже було раніше зазначено, законодавці за допомогою особистих контактів та листів зі зверненням «Шановний колего» своїм колегам, намагаються долучати якомога більше колег-законодавців до співавторства у законопроектах. Депутати, які виступають ініціаторами законопроектів через листи просять підтримку своїх пропозиції та долучення до їх розробки. Другою причиною, яку зазначав Кемпбелл є важливість не тільки кількості, а і характеристик співавторів. Таким чином законодавці під час дебатів, публічних виступів та дискусій також можуть робити акцент на схожих характеристиках законодавців, які підтримують законопроект (це може бути, наприклад, схожі ідеологічні погляди співавторів). (Campbell, 1982, с. 415). Крім характеристик та кількості співавторів, також варто звертати увагу на те, як часто законодавці стають співавторами у законопроектах. Тож третьою причиною важливості досліджень співавторства у законодавчому процесі Кемпбелл називав дослідження частоти становлення законодавців співавторами. Він зазначав, що «рішення стати співавтором законопроекту для пересічного конгресмену є і не рідкою, і не рутинною справою» (Campbell, 1982, с. 416). Також, як приклад, дослідник наводив співавторство у Сенаті США. Найактивніший співавтор у Сенаті підтримав 285 законопроектів, а менш активний член Сенату став співавтором тільки у 24 законопроектах. (Campbell, 1982, с. 416).

Щодо кількості співавторів писав також Вільям Браун. Він перевіряв, як кількість співавторів у законопроекті впливає на його успішність. Таким чином Браун включав дані по 1 943 законопроектам зібраним за 23-річний період, з 1956 по 1978 роки, з 4 штатів США: Флорида, Айова, Мічиган та Нью-Джерсі. Результати дослідження показали, що велика кількість

співавторів у законопроекті впливає на успішне просування законопроекту у законодавстві. (Browne, 1985, с. 483).

Кесслер і Кребіель також писали про співавторство у законопроектах, як спосіб визначення зв'язків між законодавцями. Науковці вказували, що такий спосіб дозволяє відстежувати зв'язки, які законодавець може будувати приєднуючись до законопроекту. Додатково вони визначали, що співавторство використовується законодавцями задля зміцнення політичних зв'язків та може впливати на їх поведінку. (Kessler, Krehbiel, 1996, с. 555).

Там Чо і Фаулер також досліджували роль співавторство у формуванні зв'язків. Дослідники розглядали соціальні мережі Палати представників та Сенату США в період з 1973 по 2004 роки та включали у своє дослідження дані про співавторство у законопроектах зібраних з Бібліотеки Конгресу США за цей період (Tam Cho, Fowler, 2010, с. 128). Там Чо і Фаулер розглядали Конгрес США, як «мережу малого світу, де два законодавця є пов'язаними, якщо вони виступали співавторами у хоча б одному законопроекті (Tam Cho, et al., 2010, с. 124). «Мережа малого світу» представляє собою «мережеву структуру, що визначається графом з вузлами і зв'язками, які демонструють як високий рівень локальної кластеризації, так і коротку середню довжину шляху між вузлами» (Tam Cho, et al., 2010, с. 126). Ньюман на прикладі мереж вчених показав, як структура «мережі малого світу» може чинити вплив на те, як швидко буде поширюватися інформація в межах цієї мережі за допомогою зв'язків (Tam Cho, et al., 2010, с. 124). Таким чином Конгрес відображається, як «мережа малого світу», бо в межах цієї мережі політичні актори можуть бути взаємозалежними та будувати відносини з іншими законодавцями і якраз одним із способів будовання зв'язків є співавторство (Tam Cho, et al., 2010, с. 125). Про цінність співавторства, як форми комунікації та способ побудови зв'язків зазначили і самі політики. За словами члена Палати представників Вільяма Колмера; «Співавторство законопроекту додає престижу і сили запропонованому законопроекту. Адже в єдності - сила», таким чином самі

законодавці вказують на цінність співавторства (Tam Cho, et al., 2010, с. 125). Крім того, згідно теоріям електорального зв'язку законодавці, які є співавторами у законопроекті можуть мати спільні інтереси та ідеологічні погляди або бути пов'язаними електоральною безпекою (наприклад, від маргінальних округів), що вказує на переваги побудови зв'язків в такий спосіб (Tam Cho, et al., 2010, с. 125). Фаулер також у своєму дослідженні стверджує, що співавторство законопроектів може дати багато інформації про зв'язки, які будують законодавці і такі зв'язки можуть також наголошувати про підтримку з боку співавторів (Fowler, 2006, с. 457-459).

Пауліна Ріппер досліджувала, як співавторство може впливати на побудову відносин між законодавцями та те наскільки важливі такі відносини для законодавчого процесу. Таким чином дослідниця писала, що «згода стати співавтором законопроекту є свідченням того, що законодавці довіряють один одному» і стосунки побудовані на співавторстві сприяють співпраці та партнерству між законодавцями (Rippere, 2016, с. 251). Крім того, Ріппер досліджувала міжпартійні зв'язки у мережах співавторства. На прикладі членів Палати представників та сенаторів вона показує, як можуть будуватися стосунки між членами різних партій. Результати дослідження показали, що члени Палати представників віддають перевагу у співавторстві законопроектів співпрацювати з колегами зі своєї партії в той час, коли сенатори взаємодіють, як з членами своєї партії, так і з членами інших партій, створюючи у своїх мережах співавторства пропорцію 50 на 50 (половина створених зв'язків з колегами з власної партії, половина з протилежної) (Rippere, 2016, с. 246). Тож співавторство дозволяє досліджувати не тільки зв'язки, які можуть будуватися в межах однієї якось партії у процесі співпраці, але і з'являється можливість відслідковувати формування міжпартійних відносин між законодавцями (Rippere, 2016, с. 277).

Девіс, Редхед, та Макфарлан на прикладі штату США, Юта через мережі співавторства законопроектів досліджували, як партійна та гендерна гомофілія

та стаж роботи депутата може впливати на співпрацю між законодавцями. Їх дослідження включало 2 889 законопроектів та 133 законодавців, які працювали над ними. Дані було зібрано з веб-сайту законодавчих органів штату Юта за 4 роки, з 2005 по 2008 роки. (Davis, Redhead, & Macfarlan, 2022, с. 7). Результати дослідження показали, що гомофілія за статтю та партійною приналежністю законодавця, впливає на вибір співавторів у законопроектах на відмінну від подібності у стажі роботи, який ніяк не впливає на вибір залучення. Тобто законодавці більш схильні співпрацювати над законопроектом разом з колегами зі своєї партії та своєї статті. (Davis, et al., 2022, с. 11 - 13). Ще одним аспектом дослідження було виявлення чи впливають лідерські позиції законодавців у партії, яка за кількістю членів найбільш переважає у законодавчому органі на частоту їх залучення до співавторства у законопроектах. До того ж дослідники зазначали, що завдяки тому, що найчисленніша партія у законодавчому органі тримає під контролем найбільшу кількість місць, то завдяки цьому можуть розвиватися міжпартійні відносини у мережі співавторства між членами найчисельнішої партії та членами партій меншості. (Davis, et al., 2022, с. 4). Тож за результатами дослідження було виявлено, що лідерські позиції у партії більшості і не підвищували, і не зменшували частоту долучення таких законодавців до співавторства і крім того не було виявлено лідерської гомофілії серед співавторів (Davis, et al., 2022, с. 13).

Тож з огляду робіт вищерозглянутих дослідників можна стверджувати, що дослідження зв'язків через співавторство законопроектів є дійсно значущим та впливовим способом. Завдяки даним по співавторству законопроектів можна прослідкувати внутрішньо та міжпартійні зв'язки, вплив цих зв'язків на успіх законопроекту, важливість кількості та характеристик співавторів для ефективного просування законопроекту. Також частіше всього було зазначено, що законодавці віддають перевагу

співпрацювати над законопроектам з колегами з власних партій або з ідеологічно схожими поглядами.

1.4. Визначення поняття законодавчої діяльності для України

Згідно Закону України «Про закони і законодавчу діяльність» (2005) законодавча діяльність визначається, як – «нормотворча діяльність, яка спрямована на розроблення, прийняття і забезпечення дії законів» (с. 6). Для законодавчої діяльності основою є законодавчий процес, який передбачає подання до законодавчого органу законопроектів, розгляд, прийняття і впровадження у дію законів. Законодавчий процес складається від етапу ініціювання законопроекту до набуття чинності законом (Про закони і законодавчу діяльність, 2005, с. 7). В Україні єдиним органом законодавчої влади є Верховна Рада України (Про закони і законодавчу діяльність, 2005, с. 2).

Також варто розділяти поняття законодавчого та законотворчого процесу. Олексій Ющик (2005) описував законодавчий процес, як чисто процедурний момент вироблення законів на відміну від законотворчого процесу, який полягає в інтелектуальній роботі над розробкою законопроекту (с. 35). Наталя Дубина (2014) зазначала, що законодавчий процес передбачає лише подання і розгляд законопроектів та прийняття законів, в той час коли законотворчий процес характеризується процесами, які відбуваються до офіційної реєстрації законопроекту у Верховній Раді України (с. 9).

Крім того, варто розглянути хто має право на ініціювання законопроектів. Тож згідно із статтею 93 Конституції України право на законодавчу ініціативу у Верховній Раді України мають Президент України, народні депутати України та Кабінет Міністрів України (Конституція України, 1996).

Тож підсумувавши вищесказане, законодавча діяльність в Україні полягає у виробленні законів та здійснюється через законодавчий процес, до

складу якого входять етапи від ініціювання законопроекту у Верховній Раді України до впровадження законів у дію.

1.5. Вивчення зв'язків між законодавцями за допомогою методу мережевого аналізу (social network analysis)

Метод мережевого аналізу використовується для того, щоб дослідити та зрозуміти структуру мережі. Згідно визначенню, яке запропонували Вассерман та Фауст структуру мережі можна визначати «як систему соціальних відносин, що характеризується набором акторів та їхніх соціальних зв'язків» (van Duijn, Vermunt, 2006, с. 2). Для мережевого аналізу мережа визначається, як – набір взаємопов'язаних вузлів (акторів), які можуть між собою комунікувати, взаємодіяти та обмінюватися інформацією. Акторами або вузлами у мережі можуть бути, наприклад, окремі особи (люди), групи, організації, а зв'язками можуть бути дружні стосунки, професійна співпраця, спільна приналежність до чогось. (Great Learning, 2023). Для додаткових результатів по аналізу мереж можуть також використовуватися інформація про атрибути (характеристики) акторів або/та їх зв'язків, що є також частиною цієї системи соціальних відносин (van Duijn, et al., 2006, с. 2). Метод мережевого аналізу зосереджується саме на вивченні відносин (зв'язків) між акторами, що дає можливість зрозуміти, як в цілому мережа функціонує і це і відрізняє цей метод від інших соціологічних методів (Great Learning, 2023). Хоч і атрибути можуть використовуватися, як додаткова інформація для результатів, мережевий аналіз фокусується не на атрибутах, а саме на зв'язках, які будує актор і як він взаємодіє в межах досліджуваної мережі (Ghinea, 2022, с. 2).

Для того, щоб досліджувати взаємодії в законодавчих органах дослідники почали використовувати метод мережевого аналізу, так як такий метод надає необхідні методологічні інструменти для дослідження будови зв'язків та як вони впливають на поведінку законодавця. Завдяки дослідженню мережевої структури, науковці можуть аналізувати внутрішні механізми

мережі та вплив зовнішніх чинників на структуру мережі. До внутрішніх механізмів можуть відноситися, наприклад, позиції певних індивідів у цій мережі, взаємодія у діаді (парі акторів), закономірності у формуванні певних підгруп. До зовнішніх чинників відносяться атрибути, наприклад, партійна або фракційна приналежність, стаж роботи, стать та інші. Один із способів дослідження зв'язків між законодавцями дослідники виділяли співавторство у законопроектах. (Davis, et al., 2022, с. 3-4). До прикладу можна навести роботи таких дослідників, які було розглянуто у попередніх підрозділах цієї роботи, як Фаулер (Fowler, 2006), Девіс, Редхед, та Макфарлан (Davis, Redhead, Macfarlan, 2022), Там Чо і Фаулер (Tam Cho, Fowler, 2010), які досліджували відносини законодавців через мережі співавторства, використовуючи різні показники, як, наприклад, ступінь центральності та зв'язаність (щільність як один із). Щодо цих показників писала Катерина Богуславська. Авторка зазначала, що одним із способів використання мережевого аналізу є вивчення зв'язків між політичними акторами за допомогою базових інструментів: щільності та показників центральності. (Богуславська, 2006, с. 406).

Таким чином метод мережевого аналізу надає найкращі можливості для дослідження зв'язків, які утворюються між законодавцями так як саме такий метод дозволяє сфокусуватися саме на відносинах між акторами у мережі та дає можливість додатково використовувати характеристики акторів для результатів.

Отже, на вироблення політики у законодавчому органі можуть впливати зв'язки, які утворюються між законодавцями. Політична мережа ґрунтується на взаємовідносинах між її акторами, які завдяки своїй взаємодії і забезпечують прийняття законодавчих рішень. Про важливість досліджень міжособистісних зв'язків між законодавцями писали іноземні науковці, звертаючи уваги на те, що такі відносини завдають вплив на подібність у прийнятті політичних рішень та виборі колег для співпраці. Загалом було виділено, що основами для формування зв'язків може бути спільні погляди та

інтереси, спільна партійна приналежність та робота в комітеті, дружба, яка формується між законодавцями зі спільно-ідеологічними поглядами або з однопартійцями та повага, яка буде проявлятися виходячи з досягнень, досвіду роботи і керівної посади законодавця. Один із значущих і ефективних способів дослідження таких зв'язків науковці виділяли співавторство у законопроектах. Додатково такий спосіб дає можливість прослідкувати міжпартійні та внутрішньопартійні зв'язки та як взаємовідносини, кількість та характеристики законодавців можуть впливати на успішне просування законопроекту. В Україні дії від ініціювання законопроектів до набуття чинності законом відбуваються в межах законодавчого процесу у Верховній Раді України, як єдиного законодавчого органу. Таким чином, для того, щоб досліджувати зв'язки між законодавцями в Україні, варто розглядати їх взаємодії в межах ВРУ. І найвдалішим методом для дослідження зв'язків є метод мережевого аналізу, так як саме такий метод дає можливість зосереджуватися на аналізі зв'язків у мережі.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОБУДОВИ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ НАРОДНИМИ ДЕПУТАТАМИ ЧЕРЕЗ СПІЛЬНЕ СПІВАВТОРСТВО ЗАКОНОПРОЕКТІВ

2.1. Методологія дослідження зв'язків між депутатами через співавторство законопроектів на основі їх атрибутів

Для проведення дослідження було використано метод мережевого аналізу. Як вже було згадано в попередньому розділі, цей метод дозволяє виділяти та аналізувати зв'язки між політичними акторами (депутатами), які відіграють важливу роль для функціонування політики та використовувати атрибутивні характеристики законодавців для виявлення можливих основ взаємодії.

Для даного дослідження було зібрано первинні емпіричні дані за допомогою афіліаційного підходу. Афіліативні мережі або ще їх можна називати «мережі приєднання» дозволяють зібрати інформацію про зв'язок між акторами базуючись, наприклад, на спільному членстві у комітеті, фракції, спільній участі у заході, спільній роботі або інших формах взаємодії (Горбачик, Жулькевська, 2006, с. 162). Афіліаціями (зв'язками) для даної роботи слугувало спільне співавторство у законопроектах. За даними офіційного вебпорталу Верховної Ради України було зібрано інформацію про зареєстровані законопроекти для Верховної Ради дев'ятого скликання в період з 23 січня 2022 по 24 березня 2022. Для аналізу цей відрізок часу було поділено на два періоди: з 23 січня 2022 по 23 лютого 2022 (довоєнний період) та з 24 лютого 2022 по 24 березня 2022 (перший місяць повномасштабної війни). В довоєнний період ініціаторами якими виступали народні депутати було подано 239 законопроектів і для аналізу було відібрано ті, які мали більше 2 співавторів – їх кількість становила 86 законопроектів. В перший місяць повномасштабної війни було подано 106 законопроектів (народними депутатами) і з них відібрано 61 законопроект. Також окремо було зібрано дані по законопроектам, які стали законами (були підписані Президентом України) в обидва періоди - це 52 законопроекти (ініціаторами є народні депутати) та

було відібрано 37 з 2 і більше співавторами. З 23.01–23.02.2022, 209 народних депутатів, яких було відібрано подали законопроекти у співавторстві, з 24.02–24.03.2022 їх було 154. Для законопроектів, які стали законами кількість відібраних депутатів склала 110.

Додатково було створено базу даних атрибутів (характеристик) депутатів. Були зібрані дані про фракційну та партійну приналежність (партія, від якої депутат був обраним у ВРУ ІХ скликання та для депутатів, які пройшли до ВРУ ІХ скликання, як самовисуванці кодувалося їх приналежність до партії в яку вони вступили після обрання), лідерські позиції у партії більшості (для деяких депутатів) та інформацію про стать. Інформацію про атрибути було зібрано з офіційного сайту Верховної Ради України, офіційного сайту громадської організації Рух ЧЕСНО, інтернет-довідника «Офіційна Україна сьогодні», аналітичного порталу «Слово і Діло» та інших відкритих джерел.

Для проведення аналізу атрибути та зв'язки спочатку було закодовано у програмі MS Excel. Під час кодування для зручності депутатам та законопроектам було присвоєно певні лейбли: депутатам D1– D209, D1– D154, D1– D110 та законопроектам L1 – L86, L1 – L61, L1 – L37. Для мереж зв'язків було створено три двомодальні мережі зі зв'язком «депутат-законопроект», згодом всі 3 були перетворені на одномодальні мережі - «депутат-депутат» через спільне співавторство у законопроекті. Для розрахунків було використано програму UCINET for Windows.

Було сформовано такі **гіпотези**:

- 1) Законодавці найчастіше співпрацюють у співавторстві законопроектів з колегами з власної фракції або з колегами, які належать до ідеологічно схожих фракцій;
- 2) Лідерські позиції у партії більшості не впливають на частоту долучення таких законодавців до співавторства у законопроектах;

3) У законопроектах, які мали успішний розвиток, а саме стали законами спостерігається велика кількість співавторів та сильніші міжфракційні зв'язки, порівняно з внутрішньофракційними.

У процесі перевірки гіпотез було розраховано показник щільності (density) та ступінь центральності (degree centrality):

- Показник щільності (density) це вимір зв'язаності мережі, який показує співвідношення кількості наявних зв'язків до всіх можливих у мережі;
- Ступінь центральності (degree centrality) - кількість прямих зв'язків актора з іншими акторами в мережі (Костюченко, Нагорняк, 2013, с. 39).

2.2. Структура первинних даних атрибутів депутатів

За період з 23.01.2022 по 24.03.2022 співавторами законопроектів виступали представники від таких фракцій: «Слуга народу», «Європейська Солідарність», ВО «Батьківщина», «Голос», «Опозиційна платформа — за життя». У таблицях 2.2.1. та 2.2.2. наведено розподіл депутатів за фракціями в довоєнний період і в перший місяць повномасштабної війни та окремо у таблиці 2.2.3. розподіл депутатів, які були залучені до законопроектів, які стали законами.

Таблиця 2.2.1.

Розподіл співавторів законопроектів за фракційною приналежністю за період з 23.01.2022 по 23.02.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	114	54,6%
ЄС	18	8,6%
Батьківщина	11	5,3%
Голос	20	9,6%
ОПЗЖ	25	12%
Позафракційні	21	10%
Всього	209	100%

Таблиця 2.2.2

Розподіл співавторів законопроектів за фракційною приналежністю за період з 24.02.2022 по 24.03.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	98	63,6%
ЄС	11	7,1%
Батьківщина	6	4%
Голос	15	9,7%
ОПЗЖ	8	5,2%
Позафракційні	16	10,4%
Всього	154	100%

Таблиця 2.2.3.

Розподіл співавторів законопроектів (які стали законами) за фракційною приналежністю за період з 23.01.2022 по 24.03.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	70	63,6%
ЄС	2	1,8%
Батьківщина	6	5,5%
Голос	13	11,8%
ОПЗЖ	5	4,6%
Позафракційні	14	12,7%
Всього	110	100%

У всіх трьох таблицях (2.2.1., 2.2.2., 2.2.3.) зазначено, що найбільша кількість представників належить до фракції «Слуга народу», на другому місці у довоєнний період є «ОПЗЖ» (12%), а в перший місяць повномасштабної війни та у мережі законопроектів, які стали законами друге місце посідає «Голос» (9,7% та 11,8%).

Щодо політичних партій, то в період з 23.01.2022 по 24.03.2022 співавторами законопроектів виступали представники від таких політичних

партій (партія, від якої депутат був обраним у ВРУ ІХ скликання або в яку вступив після обрання): «Слуга народу», «Європейська Солідарність», Всеукраїнське Об'єднання «Батьківщина», «За майбутнє», «Довіра», «Голос», «Опозиційна платформа — за життя». У таблицях 2.2.4. та 2.2.5. наведено розподіл депутатів за партійною приналежністю в довоєнний період і в перший місяць повномасштабної війни та у таблиці 2.2.6. розподіл депутатів, які були залучені до законопроектів, які стали законами.

Таблиця 2.2.4.

Розподіл співавторів законопроектів за партійною приналежністю за період з 23.01.2022 по 23.02.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	120	57,4%
ЄС	17	8,1%
Батьківщина	12	5,7%
Голос	20	9,6%
ОПЗЖ	23	11%
За майбутнє	7	3,4%
Довіра	8	3,8%
Всього	209	100%

Таблиця 2.2.5.

Розподіл співавторів законопроектів за партійною приналежністю за період з 24.02.2022 по 24.03.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	101	65,6%
ЄС	11	7,1%
Батьківщина	7	4,6%
Голос	15	9,7%
ОПЗЖ	8	5,2%
За майбутнє	5	3,3%
Довіра	6	4%
Всього	154	100%

Таблиця 2.2.6.

Розподіл співавторів законопроектів (які стали законами) за партійною приналежністю за період з 23.01.2022 по 24.03.2022

Фракція	Кількість осіб	Частка у %
Слуга народу	73	66,4%
ЄС	2	1,8%
Батьківщина	7	6,4%
Голос	13	11,8%
ОПЗЖ	5	4,6%
За майбутнє	4	3,6%
Довіра	5	4,6%
Всього	110	100%

Як і з фракційною приналежністю, найбільша кількість представників спостерігається від партії «Слуга народу», на другому місці у довоєнний період «ОПЗЖ» (11%), а в перший місяць повномасштабної війни та у мережі законопроектів, які стали законами - «Голос» (9,7% та 11,8%).

Таблиця 2.2.7.

Кількість співавторів законопроектів, які займали лідерські позиції у партії/фракції «Слуга народу» в період з 23.01.2022 по 24.03.2022

23.01.2022 по 23.02.2022	24.02.2022 по 24.03.2022
8 депутатів	6 депутатів

У таблиці 2.2.7. наведено кількість депутатів, які в довоєнний період та в перший місяць війни посідали лідерські позиції у партії чи фракції «Слуга народу».

Таблиця 2.2.8.

Розподіл співавторів законопроектів за статтю для трьох мереж

Мережа	Частка жінок у %	Частка чоловіків у %
23.01.2022 - 23.02.2022	25,8% (54)	74,2% (155)
24.02.2022 - 24.03.2022	26,6% (41)	73,4% (113)
«успішні» законопроекти	24,6% (27)	75,4% (83)

У таблиці 2.2.8. наведено розподіл співавторів за статтю для трьох мереж. Найбільша кількість спостерігається саме співавторів чоловічої статті.

2.3. Результати перевірки гіпотез про зв'язки між депутатами в мережі співавторства на основі їх атрибутів

Гіпотеза 1. Законодавці найчастіше співпрацюють у співавторстві законопроектів з колегами з власної фракції або з колегами, які належать до ідеологічно схожих фракцій

Такі науковці, як Рінге, Віктор, Гросс, Кірклан, Кемпбелл та інші, роботи яких було розглянуто у першому розділі вказували на те, що частіше всього законодавці надають перевагу будуванню зв'язків з законодавцями з власної партії або з колегами з політично-ідеологічних партій, як в межах своєрідних комунікаційних мереж, так і для мереж співпраці над різними

законопроектами у якості співавторів. Роботи науковців в основному базувалися на дослідженні мереж, які утворюються в Конгресі США (в Сенаті США та в Палаті представників) і так як структура законодавчих органів США відрізняється від структури Верховної Ради України, то варто перевірити чи буде зберігатися результат дослідників і для структури мереж законодавців у ВРУ. Тож для перевірки гіпотези про те, що **законодавці найчастіше співпрацюють у співавторстві законопроектів з колегами з власної фракції або з колегами, які належать до ідеологічно схожих фракцій** було розраховано показник щільності (density) для вимірної мережі співавторства законопроектів (де є сила зв'язку між акторами, тобто береться середня сила зв'язку) та бінарної мережі (де вказується тільки факт наявності зв'язку між депутатами).

Для перевірки було взято саме фракційна приналежність, так як на відміну від партій у фракціях більш притаманно мати якісь власні інтереси. Крім того у Положенні про депутатські групи (фракції) у Верховній Раді України говориться про те, що: до складу депутатських фракцій можуть входити, як партійні депутати, так і депутати які є позапартійними, але які підтримують політичні позиції відповідної фракції. Таким чином члени фракцій «мають або поділяють схожі погляди з питань державного і соціально-економічного розвитку». (Про депутатські групи (фракції) у Верховній Раді України, 1994).

У Верховній Раді України дев'ятого скликання в досліджуваний період функціонувало п'ять фракцій (4 з яких і досі існують): «Слуга народу», «ОПЗЖ», «Європейська Солідарність», «Голос», ВО «Батьківщина», всі які було включено в аналіз (Верховна Рада України, 2019). Проте з 5 фракцій тільки дві фракції мають ідеологічно схожі погляди, це фракції «Європейська Солідарність» та «Голос» (обидві ці фракції мають однакові погляди на входження України до ЄС та НАТО та мають спільне електоральне поле). До

того ж фракція «ОПЗЖ» є проросійською, тому може мати обмежені зв'язки з іншими фракціями.

Таблиця 2.3.1.

**Щільність для вимірної мережі міжфракційних зв'язків в період з
23.01.2022 по 23.02.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.023	0.016	0.073	0.046
ОПЗЖ	0.023	-	0	0.002	0.033
ЄС	0.016	0	-	0.231	0.045
Голос	0.073	0.002	0.231	-	0.105
Батьківщина	0.046	0.033	0.045	0.105	-
По всій	0.177				

Таблиця 2.3.2.

**Щільність для вимірної мережі внутрішньофракційних зв'язків в
період з 23.01.2022 по 23.02.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.282	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.680	-	-	-
ЄС	-	-	2.144	-	-
Голос	-	-	-	2.084	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.273
По всій	0.177				

У таблицях 2.3.1. та 2.3.2. наведено показники щільності для вимірної матриці в період з 23.01.2022 по 23.02.2022 (довоєнний період). Також для зручності матрицю було розділено на 2 частини: міжфракційних та внутрішньофракційних зв'язків. Для вимірної матриці щільність

розраховується, як середня сила зв'язку і береться до уваги інтенсивність з якою актори співпрацювали між собою таким чином, показуючи, які фракції сильніше та ефективніше співпрацювали разом над законопроектами. Тож за таблицею 2.3.1. видно, що найбільшу середню силу зв'язку мають, тобто найінтенсивніше співпрацювали між собою фракції «Європейська Солідарність» та «Голос». Середня сила зв'язку між цими фракціями дорівнює - 0.231. Щодо внутрішньофракційних зв'язків, то по всім фракціям видно (таблиця 2.3.2.), що інтенсивніше всього члени різних фракцій співпрацюють у мережах співавторства разом з колегами з власної фракції. При цьому найвищий рівень середньої сили зв'язку мають фракції «Європейська Солідарність» (2.144) та «Голос» (2.084). Загальна середня сила зв'язку по всій мережі складає 0.177.

У таблицях 2.3.3. та 2.3.4. наведена щільність для бінарної мережі співавторства законопроектів в довоєнний період. Для того, щоб перетворити вимірну мережу на бінарну було проведено процедуру дихотомізації та було перекодовано зв'язки, які менше 2 на 0, а зв'язки, які дорівнюють 2 і більше перетворено на 1. Тобто якщо співавтори мали 2 і більше спільних законопроектів, то між ними наявний зв'язок.

Таблиця 2.3.3.

**Щільність для бінарної мережі міжфракційних зв'язків в період з
23.01.2022 по 23.02.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.001	0.001	0.012	0.003
ОПЗЖ	0.001	-	0	0	0
ЄС	0.001	0	-	0.047	0
Голос	0.012	0	0.047	-	0.005
Батьківщина	0.003	0	0	0.005	-
По всій	0.031				

Таблиця 2.3.4.

**Щільність для бінарної мережі внутрішньофракційних зв'язків в період
з 23.01.2022 по 23.02.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.050	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.050	-	-	-
ЄС	-	-	0.542	-	-
Голос	-	-	-	0.442	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.055
По всій	0.031				

Показник щільності для бінарної матриці може показати наскільки щільно згуртована міжфракційна мережа та внутрішньофракційна та показати наскільки часто фракції взаємодіяли між собою під час співавторства. Тож бачимо, що найщільніше всього пов'язані між собою фракції «Європейська Солідарність» та «Голос» - 0.047. Також у таблиці 2.3.4. видно, що внутрішньофракційна щільність набагато вища ніж міжфракційна, що каже про те, що члени фракцій частіше ініціюють законопроекти разом з однофракційцями. До того ж для фракцій «ЄС» (0.542) та «Голос» (0.442) цей показник є вищим за інші. Тобто ці фракції є більш згуртованими на відміну від інших. Показник щільності по всій мережі дорівнює 0.031.

У таблицях 2.3.5. та 2.3.6. наведені показники щільності для вимірної матриці в період з 24.02.2022 по 24.03.2022 (перший місяць повномасштабної війни). Як і в довоєнний період найбільша середня сила зв'язку спостерігається між фракціями «ЄС» та «Голос», проте також можемо побачити, що такі фракції, як «Слуга народу» та «ОПЗЖ» мають вищу середню силу зв'язку (порівнюючи з показником по всій мережі - 0.190) та на відміну від минулого місяця (0.023 – за місяць до повномасштабного вторгнення та 0.193 в перший місяць). У мережі внутрішньофракційних зв'язків також повторюється тенденція і депутати мають вищу середню силу

зв'язку зі своїми фракційними колегами, проте можна побачити, що представники від фракцій «ОПЗЖ» та «Батьківщина» мають вищу середню силу зв'язку з іншими фракціями ніж внутрішньофракційну.

Таблиця 2.3.5.

**Щільність для виміряної мережі міжфракційних зв'язків в період з
24.02.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.193	0.002	0.045	0.112
ОПЗЖ	0.193	-	0	0.008	0.125
ЄС	0.002	0	-	0.261	0.076
Голос	0.045	0.008	0.261	-	0.100
Батьківщина	0.112	0.125	0.076	0.100	-
По всій	0.190				

Таблиця 2.3.6.

**Щільність для виміряної мережі внутрішньофракційних зв'язків в
період з 24.02.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.263	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.179	-	-	-
ЄС	-	-	1.091	-	-
Голос	-	-	-	0.914	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.067
По всій	0.190				

Таблиця 2.3.7.

**Щільність для бінарної мережі міжфракційних зв'язків в період з
24.02.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.055	0	0.003	0.024
ОПЗЖ	0.055	-	0	0	0.042
ЄС	0	0	-	0.024	0.015
Голос	0.003	0	0.024	-	0.011
Батьківщина	0.024	0.042	0.015	0.011	-
По всій	0.037				

Таблиця 2.3.8.

**Щільність для бінарної мережі внутрішньофракційних зв'язків в період
з 24.02.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.048	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.036	-	-	-
ЄС	-	-	0.182	-	-
Голос	-	-	-	0.229	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.000
По всій	0.037				

У бінарній мережі співавторства законопроектів в перших місяць повномасштабної війни прослідковується, що міжфракційна щільність для 3 фракцій вище ніж внутрішньофракційна (для фракцій «Слуга народу», «ОПЗЖ», «Батьківщина»), проте для «ЄС» та «Голос» залишається пріоритетним щільна згуртованість саме з однофракційцями. До того ж хоч і фракції «ЄС» та «Голос» (0.024) краще згуртовані між собою ніж з іншими фракціями, найвища міжфракційна щільність спостерігається між «ОПЗЖ» та

«Слуга народу» (0.055) та «ОПЗЖ» та «Батьківщина» (0.042). Загалом щільність для всієї мережі – 0.037.

Підсумовуючи, гіпотеза 1 про те, що законодавці найчастіше співпрацюють у співавторстві законопроектів з колегами з власної фракції або з колегами, які належать до ідеологічно схожих фракцій є підтвердженою, так як якщо брати внутрішньофракційні мережі, то законодавці надавали перевагу співпрацювати більше з колегами з власної фракції ніж з іншої, а якщо подивитися на міжфракційні зв'язки, то найкраще зв'язаними виявилися саме фракції «ЄС» та «Голос». Проте такий результат повністю зберігається для мережі довоєнного періоду, а в перший місяць повномасштабної війни можна спостерігати, що представники переважно з фракцій «ОПЗЖ» та «Батьківщина» частіше співпрацювали з представниками інших фракцій ніж зі своїми колегами, але міжфракційні зв'язки між «ЄС» та «Голос» збереглися.

Гіпотеза 2. Лідерські позиції у партії більшості не впливають на частоту долучення законодавців до співавторства у законопроектах

Девіс, Редхед, та Макфарлан у своєму дослідженні взаємодії законодавців у мережах співавторства законопроектів в штаті США Юта пропонували різні чинники, які можуть впливати на частоту взаємодії законодавців у якості співавторів. Одним із таких чинників дослідники пропонували лідерські позиції в партії більшості, яка контролює більшість місць у законодавчому органі. Не дивлячись на те, що результати їх дослідження показали, що лідерські позиції ані збільшують, ані зменшують частоту долучення «лідерів» до співавторства законопроектів є важливим порівняти такий результат з українським контекстом та перевірити чи можна такий результат поширити і на структуру українського парламенту. (Davis, et al., 2022).

У Верховній Раді України IX скликання партією більшості є політична партія «Слуга народу», яка провела 254 депутата (за партійним списком - 124,

за мажоритарним округом - 130), порівнюючи з іншими партіями, наприклад: партія «Опозиційна платформа – За життя» провела 43 депутата, партія ВО «Батьківщина» - 26 депутатів, партія «Європейська Солідарність» - 25 депутатів та партія «Голос» - 20 депутатів (Плахотний, 2019). Тож виходячи з цього контексту будемо орієнтуватися на осіб, які займали лідерські позиції в політичній партії «Слуга народу» в досліджувані періоди часу. Для того, щоб перевірити гіпотезу, що **лідерські позиції у партії більшості не впливають на частоту долучення законодавців до співавторства у законопроектах** було розраховано показник центральності, а саме ступінь центральності (degree centrality).

Таблиця 2.3.9.

ТОП-12 депутатів за ступенем центральності в мережах співавторства законопроектів у період з 23.01.2022 по 23.02.2022

Лейбл	Прізвище депутата	Партійна приналежність	Лідерська позиція	Ступінь центральності
D111	Мазурашу	Слуга народу	Голова підкомітету	175
D7	Мінько	За майбутнє	Секретар Комітету	135
D1	Клочко	Слуга народу	Голова Комітету	133
D56	Швець	Слуга народу	Секретар Комітету	118
D58	Піпа	Голос	Секретар Комітету	116
D52	Білозір	Довіра	Голова підкомітету	113
D53	Крейденко	Слуга народу	Заступник голови Комітету	108
D48	Бондаренко	Слуга народу	Голова Комітету	107
D55	Фролов	Слуга народу	Голова підкомітету	107
D66	Юрчишин	Голос	Заступник Голови партії «Голос»	97
D89	Горобець	Слуга народу	Голова підкомітету	97
D69	Железняк	Голос	Заступник голови фракції партії «Голос»	96

Таблиця 2.3.10.

**ТОП-12 депутатів за ступенем центральності в мережах співавторства
законопроектів у період з 24.02.2022 по 24.03.2022**

Лейбл	Прізвище депутата	Партійна приналежність	Лідерська позиція	Ступінь центральності
D14	Бакумов	Слуга народу	Голова підкомітету	165
D12	Медяник	Слуга народу	Заступник голови Комітету	158
D11	Іонушас	Слуга народу	Голова Комітету	131
D13	Михайлюк	Слуга народу	Заступниця голови Комітету	131
D39	Корнієнко	Слуга народу	Перший заступник Голови ВР України	108
D87	Горбенко	Слуга народу	Заступник голови Комітету	102
D19	Мамка	ОПЗЖ	Заступник голови Комітету	99
D15	Яцик	Слуга народу	Голова підкомітету	92
D16	Бужанський	Слуга народу	-	89
D57	Бондаренко	Слуга народу	Голова Комітету	83
D50	Мінько	За майбутнє	Секретар Комітету	76
D105	Неклюдов	Слуга народу	Голова підкомітету	74

У вищенаведених таблицях 2.3.9. та 2.3.10. наведено список топ-12 депутатів за ступенем центральності, тобто за найбільшою кількістю прямих зв'язків депутата з іншими співавторами законопроектів. Також додатково в таблицях наведені дані про лідерські позиції (якщо такі займали) у партіях та фракціях до яких належать депутати та лідерські позиції, які займали законодавці у досліджуваній період часу у Верховній Раді України та окремим стовпчиком прописана приналежність депутата до певної партії. Для зручності було прибрано назви комітетів та підкомітетів в яких депутати займали лідерські позиції, так як для перевірки гіпотези вони не є важливими. Тож за

період з 23.01.2022 по 23.02.2022, тобто за місяць до повномасштабного вторгнення найбільш центральними депутатами виступали депутати, які мають партійну приналежність до партії «Слуга народу», а саме з топ-12 депутатів 7 депутатів належать до партії «Слуга народу», до партії «Голос» - 3, до партії «За майбутнє» - 1 та до партії «Довіра» теж 1 депутат.

В період з 24.02.2022 по 24.03.2022 (перший місяць повномасштабної війни) ситуація з партійною приналежністю депутатів повторюється і до найбільш центральніших депутатів відносять «слуги народу»: з топ-12, 10 депутатів входять до цієї партії. Інші 2 депутата, які знаходять майже в кінці таблиці 2.3.10 є депутати від партії «ОПЗЖ» та від партії «За майбутнє». За обидва періоди найбільш центральними депутатами виступають представники партії «Слуга народу», але жоден з них не займають лідерські позиції саме у партії до якої вони належать. В довоєнний період є 2 депутата, які займають лідерські позиції у своїй партії, а саме є заступниками голови партії та фракції «Голос», але так як партією більшості є «Слуга народу», вони не впливають на результат. Таким чином гіпотеза про те, що лідерські позиції у партії більшості не впливають на частоту долучення законодавців до співавторства у законопроектах є підтвердженою.

Цікавим результатом також можна виділити те, що у довоєнний період різноманіття серед депутатів, які частіше виступали співавторами законопроектів більше (тобто активними співавторами виступали ще представники від 3 політичних партій, а особливо від партії «Голос»), в той час, як в перший місяць повномасштабної війни найчастіше виступали співавторами законопроектів саме «слуги народу», а представники партії «Голос» взагалі не увійшли в топ за ступенем центральності.

Гіпотеза 3. У законопроектах, які мали успішний розвиток, а саме стали законами спостерігається велика кількість співавторів та сильніші міжфракційні зв'язки, порівняно з внутрішньофракційними

Дослідники Браун, Баттагліні та його колеги у своїх роботах описували, як може кількість співавторів у законопроекті та їх різноманітність вплинути на його ефективне просування та успішність у законодавчому органі. Таким чином Браун виявив, що велика частка ініціаторів у законопроекті сприяла тому, що законопроект мав успіх, тобто ставав законом (Browne, 1985). Баттагліні ж з колегами довели, що різноманітність співавторів (приналежність до різних партій) дає кращу підтримку і забезпечує успішніше просування законопроекту (Battaglini, Sciabolazza & Patacchini, 2020). Так як їх дослідження базувалися на даних зібраних для американських законодавчих органів, то потрібно перевірити чи буде такі результати збігатися і для української ситуації.

До того ж громадська організація Рух ЧЕСНО провела дослідження, яке базувалося на даних по голосуванням за період з початку 2022 року по травень 2023 рік і виявила, що депутати від «ОПЗЖ» виконували роль так би мовити «рятувальників» для партії «Слуга народу». Олена Шуляк, яка є головою партії «Слуга народу» заявила, що співпраця з представниками «ОПЗЖ» є «корисною» та «конструктивною» і навіть підкреслила, що депутати від «ОПЗЖ» краще голосують на відміну від деяких «слуг». Таким чином за результатами дослідження 9,1% (257) рішень були прийняті завдяки підтримки депутатів від «ОПЗЖ». (Саліженко, 2023).

Для того, щоб перевірити гіпотезу, що у законопроектах, які мали **успішний розвиток, а саме стали законами спостерігається велика кількість співавторів та сильніші міжфракційні зв'язки порівняно з внутрішньофракційними** було розраховано показник щільності (density) для вимірної та бінарної мережі. До аналізу було включено фракційну приналежність депутатів та законопроект вважався успішним, якщо отримав статус «Закон підписано». Також досліджуванні періоди часу було об'єднано, так як за місяць до повномасштабного вторгнення було підписано лише 3 закони (які ініціювали народні депутати), а разом з наступним місяцем

кількість підписаних законів склала 52 (Офіційний вебпортал Верховної Ради України).

Таблиця 2.3.11.

**Щільність для вимірної мережі міжфракційних зв'язків в період з
23.01.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.437	0.007	0.048	0.136
ОПЗЖ	0.437	-	0	0.015	0.200
ЄС	0.007	0	-	0.231	0.333
Голос	0.048	0.015	0.231	-	0.128
Батьківщина	0.136	0.200	0.333	0.128	-
По всій	0.288				

Таблиця 2.3.12.

**Щільність для вимірної мережі внутрішньофракційних зв'язків в
період з 23.01.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.422	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.200	-	-	-
ЄС	-	-	2.000	-	-
Голос	-	-	-	0.731	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.133
По всій	0.288				

Дані наведені в таблиці 2.3.11. показують, що найвищу середню силу зв'язку між собою мають фракції «Слуга народу» та «ОПЗЖ» - 0.437, тобто ці фракції інтенсивніше співпрацювали разом над законопроектами, які згодом стали законами. Крім того, для фракцій «Слуга народу», «ОПЗЖ» та

«Батьківщина» середня сила зв'язку сильніша у міжфракційних мережах ніж внутрішньофракційних (інтенсивніше співпрацювали з представниками від інших фракцій, ніж від своєї), при цьому, що «ЄС» (2) та «Голос» (0.731) сильніше зв'язані саме внутрішньофракційними зв'язками. Для всієї мережі середня сила зв'язку складає 0.288.

Таблиця 2.3.13.

**Щільність для бінарної мережі міжфракційних зв'язків в період з
23.01.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	-	0.111	0	0.001	0.033
ОПЗЖ	0.111	-	0	0	0.067
ЄС	0	0	-	0.077	0.083
Голос	0.001	0	0.077	-	0.026
Батьківщина	0.033	0.067	0.083	0.026	-
По всій	0.059				

Таблиця 2.3.3.4.

**Щільність для бінарної мережі внутрішньофракційних зв'язків в період
з 23.01.2022 по 24.03.2022**

	Слуга народу	ОПЗЖ	ЄС	Голос	Батьківщина
Слуга народу	0.082	-	-	-	-
ОПЗЖ	-	0.100	-	-	-
ЄС	-	-	1.000	-	-
Голос	-	-	-	0.090	-
Батьківщина	-	-	-	-	0.000
По всій	0.059				

Для перетворення вимірної мережі на бінарну було проведено процедуру дихотомізації та було перекодовано зв'язки, які менше 2 на 0, а зв'язки, які дорівнюють 2 і більше перетворено на 1. Тож у таблиці 2.3.13. наведено, що найщільніше згуртовані фракції «Слуга народу» та «ОПЗЖ» - 0.111. До того ж аналіз показав, що «Слуга народу», «ОПЗЖ» та «Батьківщина» щільніше зв'язані з іншими фракціями ніж з однофракційцями, але для «ЄС» (1) та «Голос» (0.090) зберігається сильніша внутрішня фракційна щільність. Щільність для всієї мережі дорівнює 0.059.

У період з 23.01.2022 по 24.03.2022 було підписано 52 закони (ініційованими народними депутатами), 37 які з них мали більше 2 співавторів, тобто 71,2% підписаних законів за цей період мали декілька ініціаторів, що підтверджує частину гіпотези про те, що у законопроектах, які мали успішний розвиток, а саме стали законами спостерігається велика кількість співавторів. Щодо міжфракційних зв'язків, то було виявлено, що фракції «Слуга народу», «ОПЗЖ» та «Батьківщина» інтенсивніше та частіше співпрацювали з представниками інших фракцій ніж зі своїми фракційцями, що частково підтверджує частину гіпотези про «сильніші міжфракційні зв'язки, порівняно з внутрішньофракційними», так як для фракцій «ЄС» та «Голос» внутрішньофракційні зв'язки виявилися сильнішими за міжфракційні. Додатковим результатом можна виділити те, що найсильніше зв'язаними виявилися «ОПЗЖ» та «Слуга народу», що підтверджує результати дослідження Руху ЧЕСНО.

Тож за результатами проведеного дослідження було підтверджено дві гіпотези:

- Законодавці найчастіше співпрацюють у співавторстві законопроектів з колегами з власної фракції або з колегами, які належать до ідеологічно схожих фракцій;
- Лідерські позиції у партії більшості не впливають на частоту долучення таких законодавців до співавторства у законопроектах.

Натомість гіпотеза 3 про те, що «У законопроектах, які мали успішний розвиток, а саме стали законами спостерігається велика кількість співавторів та сильніші міжфракційні зв'язки, порівняно з внутрішньофракційними» частково підтвердилася, так як припущення щодо кількості співавторів підтвердилось, а щодо зв'язків, то було виявлено, що для представників фракцій «ЄС» та «Голос» внутрішньофракційні зв'язки виявилися сильнішими, а для фракцій «Слуга народу», «ОПЗЖ» та «Батьківщина» сильнішими були міжфракційні зв'язки. Додатковим результатом було виявлено, що найсильніша зв'язаність спостерігається між «ОПЗЖ» та «Слуга народу».

ВИСНОВКИ

У результаті опрацювання робіт іноземних дослідників було виявлено, що законодавці можуть формувати зв'язки через спільні взаємодії, які можуть відбуватися через спільну приналежність до політичної партії, спільну роботу та завдання в комітетах, спільні ідеологічні погляди та інтереси, дружні стосунки, які в свою чергу зосереджуються між законодавцями однієї партії та через повагу до людини, яка проявляється виходячи з досвіду, досягнень та керівної посади.

Було розглянуто низку різних досліджень науковців, які досліджували зв'язки між законодавцями через співавторство в законопроектах і всі стверджували, що співавторство у законопроектах вказує на наявність зв'язку між його співавторами, що таким чином дає можливість виявляти та вивчати зв'язки у такий спосіб.

В Україні законодавча діяльність визначається процесом вироблення та запровадження законів. Вона реалізується через законодавчий процес, який складається від етапу ініціювання законопроекту до набуття чинності законом. Ініціювати законопроекти мають право народні депутати України, Президент України та Кабінет Міністрів України.

Для виявлення сильніших однофракційних зв'язків або зв'язків з колегами з ідеологічно схожих фракцій у мережі співавторства, до аналізу було включено 5 фракцій: «Слуга народу», «ОПЗЖ», «Європейська Солідарність», «Голос», ВО «Батьківщина». Було виявлено, що найсильніші зв'язки спостерігалися саме в межах однієї фракції та найкраще зв'язаним між собою виявилися фракції «ЄС» та «Голос», які зі всієї вибірки і є найбільш ідеологічно схожими.

Для того, щоб вивити зв'язок між депутатами, які займали лідерські позиції у партії більшості та їх позицією у мережі до уваги було взято керівні посади представників у партії або фракції «Слуга народу», так як саме ця партія є найчисленнішою у Верховні Раді України 9 скликання - 254 депутата

в парламенті України є представниками цієї партії. Тож у процесі аналізу вдалося підтвердити, що «лідерство» у партії або фракції «Слуга народу» ніяк не вплинуло на те, що такі депутати частіше або активніше виступали співавторами законопроектів, так як в топ-12 депутатів за їх кількість зв'язків ні увійшов ні один «лідер» від «Слуги народу».

За досліджуваний період 71,2% підписаних законів мали більше двох співавторів, що дало можливість визначити, що у законопроектах, які стали законами спостерігається велика частка співавторів. Також було виявлено сильніші міжфракційні зв'язки у мережі співавторства «успішних» законопроектів на відміну від внутрішньофракційних для фракцій «Слуга народу», «ОПЗЖ» та «Батьківщина» та зберігання сильнішої внутрішньої зв'язаності для фракцій «ЄС» та «Голос».

У результаті дослідження було виявлено, що в перший місяць повномасштабної війни на відміну від довоєнного періоду представники переважно з фракцій «ОПЗЖ» та «Батьківщина» частіше співпрацювали з представниками інших фракцій ніж з однофракційцями у співавторстві законопроектів. Також виявилось, що у довоєнний період різноманіття (за партійною приналежністю) серед депутатів, які активніше виступали співавторами законопроектів було більше, крім того якщо у довоєнний період у топ за кількістю зв'язків потрапило 3 представника від партії «Голос», то у перший місяць повномасштабної війни представників від партії «Голос» у топі-депутатів взагалі не було.

Список використаних джерел

- Аналітичний портал «Слово і Діло». Режим доступу:
<https://www.slovoidilo.ua/poshuk>
- Богуславська, К. (2006). Мережевий підхід: причини виникнення, напрями дослідження мереж та їх типологізація. *Наукові записки*, 32, 402-414
- Богуславська, К. (2006). Становлення та розвиток мережевого підходу до вивчення політичних процесів. *Політичний менеджмент*, 4, 80 – 88
- Верховна Рада України ІХ скликання сформувала депутатські фракції і групи (2019, 29 серпня). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/179632.html>
- Горбачик, А., Жулькевська, О. (2006). Мережевий підхід до вивчення структури українського парламенту. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 3. 161–175
- Дубина, Н. А. (2014). Законотворчість як правова категорія. *Вісник ХНУВС*, 2 (65). 6-11. Режим доступу:
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5987>
- Іванченко, К. О. (2018). Концептуалізація поняття «політична мережа»: основні підходи. *Політикус*, 3, 9-14.
- Іванченко, К. О. (2019). Політична мережа як організаційний інструмент публічної політики. *Регіональні студії*, 17, 20-24.
- Інтернет-довідник «Офіційна Україна сьогодні». Режим доступу:
<http://dovidka.com.ua/user/>
- Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Костюченко, Т. С., Нагорняк, К. М. (2013). Структура зв'язків між депутатами Верховної Ради України 6-го та 7-го скликань: порівняння мереж формування політики. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*, 148, 38-44.

Малишенко, Л. О., Голка, В. Є. (2018). Громадсько-політичні мережи як нові принципи відносин у сучасних суспільствах. *Політичне життя*, 2, 61-67

Офіційний вебпортал Верховної Ради України. Режим доступу:

<https://www.rada.gov.ua/>

Офіційний сайт громадської організації Рух ЧЕСНО. Режим доступу:

<https://www.chesno.org/polithub/>

Про закони і законодавчу діяльність (2005). Закон України від 22 грудня 2005 року № 3265-IV. 1-25

Постанова Верховної Ради України Про депутатські групи (фракції) у Верховній Раді України (1994, 25 травня). *Відомості Верховної Ради України*, N21, ст. 134. Режим доступу:
<https://ips.ligazakon.net/document/F001100?an=1>

Плахотний, В., (2019). Депутати у Верховній Раді ІХ скликання: склад за фракціями і мажоритаркою. *ФАКТИ ICTV*. Режим доступу:
<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190726-deputaty-u-verhovnij-radi-ix-sklykannya-sklad-za-fraktsiyamy-i-mazhorytarkoyu/>

Сморгунов, Л. В. Шерстобитов, А. С. (2014). *Политические сети: Теория и – методы анализа. Теория политических сетей*. Учебник для студентов вузов. (сс. 14 -31). М.: Издательство «Аспект Пресс»

Словник української мови: в 11 томах. (1972). Том 3, с. 156. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zakonodavecj>

- Саліженко, О. (2023). Без ексОПЗЖ парламент би не ухвалив 9% рішень. Які вони? — дослідження Руху ЧЕСНО. *Офіційний сайт громадської організації Рух ЧЕСНО*. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/5599/>
- Саліженко, О. (2023). “Рятівники” за викликом: яка насправді роль ОПЗЖ у Верховній Раді?. *Офіційний сайт громадської організації Рух ЧЕСНО*. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/5598/>
- Ющик, О.І. (2005). Теоретичні проблеми законодавчого процесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук: 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень», 1-47
- Arnold, L. W., Deen, R. E., & Patterson, S. C. (2000). Friendship and Votes: The Impact of Interpersonal Ties on Legislative Decision Making. *State & Local Government Review*, 32(2), 142–147. Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/4355260>
- Börzel, T. A. (1998). Organizing Babylon-On the different conceptions of policy networks. *Public administration*, 76 (2), 253-273.
- Battaglini, M., Sciabolazza, V. L., & Patacchini, E. (2020). Effectiveness of Connected Legislators. *American Journal of Political Science*, 64(4), 739–756. Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/45295346>
- Browne, W. P. (1985). Multiple Sponsorship and Bill Success in U. S. State Legislatures. *Legislative Studies Quarterly*, 10(4), 483–488. Режим доступу: <https://doi.org/10.2307/440070>
- Campbell, J. E. (1982). Cosponsoring Legislation in the U. S. Congress. *Legislative Studies Quarterly*, 7(3), 415–422. Режим доступу: <https://doi.org/10.2307/439366>

- Caldeira, G. A., Clark, J. A., & Patterson, S. C. (1993). Political Respect in the Legislature. *Legislative Studies Quarterly*, 18(1), 3–28. <https://doi.org/10.2307/440024>
- Craig, A. W. (2017). *Policy Collaboration in the United States Congress* [Doctoral dissertation, Ohio State University]. 1-154. OhioLINK Electronic Theses and Dissertations Center. http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1500388358652607
- Davis, C. A., Redhead, D., & Macfarlan, S. J. (2022). Political Alliance Formation and Cooperation Networks in the Utah State Legislature. *Human Nature*, 33(1), 1–21. <https://doi.org.vlib.interchange.at/10.1007/s12110-021-09420-w>
- Fiellin, A. (1962). The Functions of Informal Groups in Legislative Institutions. *The Journal of Politics*, 24(1), 72–91. <https://doi.org/10.2307/2126738>
- Fowler, J. H. (2006). Connecting the Congress: A Study of Cosponsorship Networks. *Political Analysis*, 14(4), 456–487. Режим доступа: <http://www.jstor.org/stable/25791871>
- Ghinea, G. N. (2022). Social Networks in the Cosponsorship Legislative Behavior: Theoretical Explorations. *Calitatea Vieții*, 33(1), 1-15. <https://doi.org/10.46841/RCV.2022.01.02>
- Kessler, D., & Krehbiel, K. (1996). Dynamics of Cosponsorship. *The American Political Science Review*, 90(3), 555–566. <https://doi.org/10.2307/2082608>
- Monsma, S. V. (1966). Interpersonal Relations in the Legislative System: A Study of the 1964 Michigan House of Representatives. *Midwest Journal of Political Science*, 10(3), 350–363. <https://doi.org/10.2307/2108890>
- Peterson, J. (2003). Policy Networks, *IHS Political Science Series*, № 90. 1-40

- Rhodes, R.A.W. (2006). Policy network analysis. In M. Moran, M. Rein and R.E. Goodin (Eds.), *The Oxford Handbook of Public Policy* (pp. 425–447). New York: Oxford University Press
- Ringe, N., Victor, J. N., & Gross, J. H. (2013). Keeping Your Friends Close and Your Enemies Closer? Information Networks in Legislative Politics. *British Journal of Political Science*, 43(3), 601–628. Режим доступа: <http://www.jstor.org/stable/23526246>
- Ringe, N., Victor, J. N., Tam Cho, W. (2016). Legislative Networks. In J. N. Victor, A. H. Montgomery and M. Lubell (Eds.). *The Oxford Handbook of Political Networks* (pp. 1-25). Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780190228217.013.19
- Rippere, P. S. (2016). Polarization Reconsidered: Bipartisan Cooperation through Bill Cosponsorship. *Polity*, 48(2), 243–278. Режим доступа: <http://www.jstor.org/stable/26358272>
- Tam Cho, W. K., & Fowler, J. H. (2010). Legislative Success in a Small World: Social Network Analysis and the Dynamics of Congressional Legislation. *Journal of Politics*, 72(1), 124–135. <https://doi.org.vlib.interchange.at/10.1017/S002238160999051X>
- Van Duijn, M. A. J, & Vermunt, J. K. (2006). What Is Special About Social Network Analysis?. *Methodology*, 2(1), 2-6. <https://doi.org/10.1027/1614-2241.2.1.2>
- What is Network Analysis - An overview. (2023, January 3). *Great Learning Blog*. Режим доступа: <https://www.mygreatlearning.com/blog/what-is-network-analysis/>